

คำจำกัดความของศัพท์เฉพาะ

ศัพท์เฉพาะที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ใช้ตามหนังสือเรื่อง "Inter-Sentence Relations in Modern Conversational Thai" ของ ดร. วิจิตร

ภานุพงศ์ ศัพท์เฉพาะเหล่านี้ได้แก่

ประโยคเริ่ม (Initiating Sentences)

ประโยคเริ่ม คือประโยคที่ใช้เริ่มบทสนทนาได้ การที่จะเข้าใจประโยคชนิดนี้ ไม่จำเป็นต้องอาศัยคำพูดที่มาก่อน ประโยคเริ่มอาจใช้ในตอนกลางของบทสนทนาได้ ไม่จำเป็นต้องใช้เริ่มบทสนทนาเสมอไป

ตัวอย่าง

วันนี้ฉันจะไปคุยหนังกับเพื่อนที่สยาม เป็น ประโยคเริ่มซึ่งใช้เริ่มบทสนทนา
ฉันอยากไปคุยหนังกับพวกเราไหม เป็น ประโยคเริ่มซึ่งใช้ในตอนกลางของ
บทสนทนา

ประโยคไม่เริ่ม (Non-Initiating Sentences)

ประโยคไม่เริ่ม คือประโยคที่ปกติแล้วจะใช้เริ่มบทสนทนาไม่ได้ เพราะจะต้องขึ้นอยู่กับประโยคอื่น ๆ ที่มาก่อนหน้าแล้ว ในบทสนทนาอันเดียวกัน เช่น "กิน" ประโยคนี้เป็นประโยคไม่เริ่ม เพราะจะไม่มีใครเข้าใจประโยคนี้ได้ถ้าไม่มีประโยคอื่นนำหน้ามาก่อน เช่น "กินขนมไหม"

หน่วยประธาน (Subject)

คำนามในประโยคที่มี คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา เมื่อหามันหน้าหน้าที่เป็นหน่วยประโยค (หมายถึงหน่วยโครงสร้างที่ประกอบกันเข้าเป็นประโยค) เรียกว่าหน่วยประธาน

ตัวอย่าง

ฝน ตก

คำว่า ฝน ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน

หน่วยกรรมตรง (Object)

คำนามในประโยคที่มี คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ กริยา นาม เมื่อนามนั้นทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค เรียกว่า หน่วยกรรมตรง

ตัวอย่าง

หิว น้ำ

คำว่า น้ำ ถือว่าทำหน้าที่เป็น หน่วยกรรมตรง

ในกรณีที่มีคำนามสองคำในประโยคที่มี คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา นาม คำนามคำแรกเมื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค เรียกว่า หน่วยประธาน ส่วนคำนามคำที่สอง เรียกว่า หน่วยกรรมตรง

ตัวอย่าง

นอน หิว น้ำ

คำว่า นอน ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วยประธาน และคำ น้ำ ถือว่าเป็นหน่วยกรรมตรงของประโยคนี้นี้

หน่วยกรรมรอง (Indirect Object)

คำนามในประโยคที่มี คำนามและคำกริยาเรียงกันเป็นแบบ นาม กริยา นาม นาม คำนามคำที่สามเมื่อนำมาทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยค เรียกว่า หน่วยกรรมรอง

ตัวอย่าง

เด็ก ถาม ปัญหา ครู

คำว่า ครู ถือว่าทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมรองของประโยค ส่วนคำว่า เด็ก เป็นหน่วยประธาน และคำว่า ปัญหา เป็นหน่วยกรรมตรง

หน่วยนามวลี (Noun Phrase Constituents)

หน่วยนามวลี คือหน่วยโครงสร้างที่ประกอบกันเข้าเป็นนามวลี หน่วยนามวลีมี 5 หน่วย ดังนี้คือ

1. หน่วยหลัก ได้แก่หน่วยนามวลีที่อาจจะประกอบด้วย
  - ก. คำนามคำเดียว เช่น เด็ก ครู พ่อ พี่
  - ข. คำสรรพนามคำเดียว เช่น ฉัน เธอ เขา
  - ค. คำนามที่เป็นคำผสม เช่น พัดลม หลอดไฟ
  - ง. คำนามตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย เช่น เสื้ออกกางเกง
  - จ. คำนามตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เรียงกัน โดยไม่มีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย เช่น ขาโต๊ะตัวนี้
  - ฉ. คำสรรพนามตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย เช่น เธอ กับ ฉัน
  - ช. คำนามและคำสรรพนามเรียงกันโดย โดยไม่มีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย เช่น กระจ่างฉัน
  - ซ. คำนามและคำสรรพนามตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เรียงกันโดยมีคำเชื่อมนามอยู่ด้วย เช่น สวมก กับหนังสือ ของ เธอ
2. หน่วยกรรมยอย ได้แก่หน่วยวลี ซึ่งอาจจะประกอบด้วย
  - ก. คำกริยากรรมยอยคำเดียว เช่น ตีกลองกำลังจะฟัง
  - ข. คำกริยากรรมยอยที่มีคำลักษณะนามนำหน้า เช่น แมกำลังซอมมีดเล่มใหญ่
3. หน่วยวลีเสริม
4. หน่วยบอกจำนวน
5. หน่วยบอกกำหนด

หน่วยกริยาวลี (Verb Phrase Constituents)

หน่วยกริยาวลี คือหน่วยโครงสร้างที่ประกอบกันเข้าเป็นกริยาวลี หน่วยกริยาวลี มี 4 หน่วย คือ

1. หน่วยแกน ได้แก่หน่วยกริยาวลีที่อาจจะประกอบด้วย
  - ก. คำกริยาคำเดียว เช่น พอ เขียน หนังสือ
  - ข. คำกริยาที่เป็นคำผสม เช่น น้อง วาง น้ำ
  - ค. คำกริยาที่มีคำหน้ากริยานำหน้า เช่น พี่ ไป ส่ง เพื่อน
  - ง. คำกริยาที่มีคำหลังกริยาตามหลัง เช่น เอา เงิน นี้ ไป
  - จ. คำกริยาที่มีคำหน้ากริยาอยู่ด้วย เช่น ฉัน ไป เที่ยว
  - ฉ. คำกริยาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป เรียงกันโดยมีคำเชื่อมกริยาอยู่ด้วย เช่น

เดี๋ยว ฉัน รัก ให้ เรียน

2. หน่วยช่วยหน้ากริยาที่อยู่หน้าหน่วยแกน ได้แก่หน่วยกริยาวลีที่อาจจะประกอบด้วย
  - ก. คำช่วยหน้ากริยาคำเดียว เช่น น้อง กำลัง เดิน
  - ข. คำช่วยหน้ากริยาตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปเรียงกัน เช่น แม่ กำลัง จะ ไป ตลาด
  - ค. คำช่วยหน้ากริยาที่มีคำว่า ไม่ อยู่ด้วย เช่น พี่ ไม่ อยาก เรียน หนังสือ
  - ง. คำปฏิเสธ ไม่ คำเดียว เช่น ฉัน ไม่ เข้าใจ คำพูด ของเธอ
3. หน่วยช่วยกริยาที่อยู่หลังหน่วยแกน ได้แก่หน่วยกริยาวลีที่อาจจะประกอบด้วย
  - ก. คำช่วยหลังกริยาคำเดียว เช่น เขา ไป แล้ว
  - ข. คำช่วยหลังกริยา 2 คำเรียงกัน เช่น พี่ คอย อยู่แล้ว
4. หน่วยขยาย ได้แก่หน่วยกริยาวลีที่อาจจะประกอบด้วย
  - ก. คำกริยาวิเศษณ์คำเดียว เช่น น้อง ชน เหลือ เกิน
  - ข. คำกริยาวิเศษณ์ 2 คำเรียงกัน เช่น เขามา ที่ บอย เหมือนกัน

- ก. สถานวลีลดฐานะ¹ เช่น หนังสืออยู่ บนโต๊ะ
- ง. กาลวลีลดฐานะ² เช่น เพื่อนเพิ่งมา เมื่อเช้านี้
- จ. สถานวลีลดฐานะ และกาลวลีลดฐานะ เช่น เขายืนอยู่หน้าบ้าน
เมื่อสักครู
- ฉ. สถานวลีเทียม³ เช่น เขาคงเห็นควย กับคุณ
- ช. กาลวลีเทียม⁴ เช่น ลูกตื่น แต่เช้า
- ซ. สถานวลีเทียม และกาลวลีเทียม เช่น แม่อยู่แต่ในบ้าน เกือบอาทิตย์
- ด. สถานวลีลดฐานะและกาลวลีเทียม เช่น เรือจมอยู่ในทะเล ตั้งหลายวัน
- ฎ. คำกริยาวิเศษณ์และสถานวลีลดฐานะ หรือกาลวลีลดฐานะ เช่น
เพื่อนเพิ่งรู้จัก กับ ที่โรงเรียน
เราเพิ่งเจอกัน เมื่อวันก่อน

---

¹ สถานวลีลดฐานะ (downgraded locational phrase) ได้แก่สถานวลีซึ่งเติมทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคเสริมบอกสถานที่ (locational adjunct) ลดฐานะเป็นเพียงส่วนหนึ่ง ของนามวลีหรือกริยาวลี

² กาลวลีลดฐานะ (downgraded temporal phrase) ได้แก่กาลวลีซึ่งเติมทำหน้าที่เป็นหน่วยประโยคเสริมบอกเวลา (temporal adjunct) ลดฐานะลงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของนามวลีหรือกริยาวลี

³ สถานวลีเทียม (pseudo-locational expression) ได้แก่กลุ่มคำที่มีส่วนประกอบคล้ายสถานวลี ทำหน้าที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกริยาวลีเท่านั้น

⁴ กาลวลีเทียม (pseudo-temporal expression) ได้แก่กลุ่มคำที่มีส่วนประกอบคล้ายกาลวลี ทำหน้าที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกริยาวลีเท่านั้น

๓. คำกริยาวิเศษณ์และสถานวลีเต็มหรือกาวลีเต็ม เช่น
ประชาชนบนกันแต่เรื่องอากาศ
เพื่อนคงเจอกัน ทุกวัน
๔. สถานวลีลดฐานะหรือกาวลีลดฐานะและคำกริยาวิเศษณ์ เช่น
ฉันอยากนั่ง ทรงนี้ จัง
น้องเข้าไปในครัว อีกแล้ว
๕. สถานวลีเต็มหรือกาวลีเต็ม และคำกริยาวิเศษณ์ เช่น
นึกคิดถึงกับฉัน เสมอ
พรุ่งนี้ เธอต้อง ตนแต่ เขา น้อย

คำ (Words)

คำคือหน่วยไวยากรณ์ขั้นมูลฐานในภาษาไทย ซึ่งจะประกอบกันเข้าเป็นหน่วยไวยากรณ์ที่ใหญ่กว่า เช่น หน่วยวลี หรือวลี เป็นต้น เนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่ไม่มี การเปลี่ยนแปลงรูปคำ ฉะนั้น ในการกำหนดคำซึ่งแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ จึงต้องพิจารณาจากตำแหน่ง และหน้าที่ โดยใช้กรอบประโยคทดสอบ ซึ่งจะกล่าวถึงคำบางหมวด ¹ ดังนี้

1. คำช่วยหลังกริยา

คำช่วยหลังกริยา คือคำที่ปรากฏแทนที่คำว่า แล้ว ในกรอบประโยคทดสอบ คำนามและคำกริยา กรอบ 1 ก., 2 ก. และ 3 ก.² ได้

¹ คำหมวดอื่น ๆ คือ คำนาม คำกริยาอาการ คำกริยากรรม คำกริยาวิกรรม คำคุณศัพท์ คำช่วยหน้ากริยา คำหน้ากริยา คำหลังกริยา คำลักษณะนาม คำบอกจำนวนนับ คำบอกลำดับที่ คำหน้าคำบอกจำนวน คำหลังคำบอกจำนวน คำบุพบท คำเชื่อมนาม คำกริยาวิเศษณ์ ในบทที่ 3 ตอนที่ 1.

² กรอบประโยคทดสอบคำนามและคำกริยา กรอบ 1 ก., 2 ก. และ 3 ก. ในบทที่ 3 ตอนที่ 1 ข้อ 1, 2 และ 3.

ตัวอย่าง

กรอบ 1 ก. นาม กริยาอาการ แล้ว เช่น ฝน ตก อยู่

กรอบ 2 ก. นาม กริยาอาการ นาม แล้ว เช่น เด็ก กิน นม อยู่

กรอบ 3 ก. นาม กริยาอาการ นาม นาม แล้ว เช่น พ่อให้ส탕คลูกอยู่

ในตัวอย่างคำว่า อยู่ เป็นคำช่วยหลังกริยา

2. คำกริยาอาการย่อย

คำกริยาอาการย่อย คือคำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 2 ของกรอบประโยคทดสอบ 5 ตำแหน่ง ใดดังนี้

นาม 2 กว่า นาม แล้ว เช่น เลื่อ ขาว กว่า ดุง เท่า แล้ว

ในตัวอย่างคำว่า ขาว เป็นคำกริยาอาการย่อย

3. คำสรรพนาม

คำสรรพนาม ถือเป็นหมวดย่อยของคำนาม เพราะคำสรรพนามอาจจะปรากฏในตำแหน่งเดียวกับคำนามในกรอบประโยค 1 ก. และ ข. ได้ แต่ไม่อาจใช้แทนคำนามได้ เมื่อคำนามนั้นมีคำกริยาอาการย่อยมาขยาย เช่น

กรอบ 1 ก. เด็ก ทำงาน อยู่

1 ข. เด็ก กำลัง ทำงาน

อาจจะใช้คำสรรพนาม เขา มาแทนคำนาม เด็ก ได้ เป็น

1 ก. เขา ทำงาน อยู่

ข. เขา กำลัง ทำงาน

เมื่อคำนามมีคำกริยาอาการย่อยมาขยาย ไม่อาจใช้คำสรรพนามแทนได้ เช่น

เด็ก อ้วน กำลัง ทำงาน

ในที่นี้ คำว่า อวน เป็นคำกริยากรรมย่อย ขยายคำนาม เด็ก ได้ เราจะใช้ คำสรรพนาม เขา มาแทนคำนาม เด็ก ในประโยคนี้ เป็น

* เขาอวนกำลังทำงาน ไม่ได้

ควยเหตุที่คำสรรพนามเป็นคำหมวกย่อยของคำนาม ดังนั้นในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เมื่อกล่าวถึงคำนาม จะหมายรวมถึงคำสรรพนามควยทุกแห่ง

4. คำบอกกำหนด

คำบอกกำหนด คือคำที่ไม่ใช่คำกริยากรรมย่อย ซึ่งอาจจะปรากฏใน ตำแหน่งที่ 4 ของกรอมประโยคทดสอบ 6 ตำแหน่งได้ ดังนี้

นาม คำบอกจำนวน... ลักษณะนาม 4 คำกริยากรรม คำช่วยหลังกริยา เช่น จาก สาม ใบ นั้น อ้าง แล้ว

ในตัวอย่าง คำว่า นั้น เป็นคำบอกกำหนด

คำบอกกำหนด มี 2 ประเภท คือคำบอกกำหนดเสียงโท ซึ่งเป็นพวกที่ตามหลัง คำนามได้เลย เช่น มี โนน

ตัวอย่าง สะพานนี้ ขอม แล้ว

ถนน โนน และ แล้ว

และคำบอกกำหนดเสียงตรี ซึ่งเป็นพวกที่ตามหลังคำนามที่มีคำลักษณนามตาม เช่น มี โนน

ตัวอย่าง บ้านหลังนี้ ทาสี แล้ว

รถคัน โนน พัง แล้ว

5. คำบอกเวลา

คำบอกเวลา คือคำที่อาจจะปรากฏหน้าคำบอกกำหนดเสียงตรีใดทันที หรือ ปรากฏหลังคำบอกจำนวนนับ หรือ หลังคำหน้าคำบอกจำนวนใดทันที เช่น

คำบอกเวลา และ คำบอกกำหนดเสียงตรี เช่น คืนนี้

คำออกจำนวน และคำบอกเวลา เช่น 2 ทูน

คำหน้าคำออกจำนวน และคำบอกเวลา เช่น สี่เดือน

แต่จะปรากฏในกรอบประโยคทดสอบ 3 ตำแหน่ง คือ

นาม คำออกจำนวน 3

ไม่ได้ นอกจากว่าคำนามนั้น คือคำว่า เวลา เช่น

* มีค 2 ชั่วโมง

เวลา 2 ชั่วโมง

6. คำเชื่อม

คำเชื่อม มี 4 ชนิด คือ

ก. คำเชื่อมนาม ¹

ข. คำเชื่อมกริยา คือคำที่ปรากฏระหว่างคำกริยา 2 คำ และไม่ลงเสียงหนัก (unstressed) คำเชื่อมกริยามี 1 คำ คือคำว่า ให้

เช่น ครูสั่งให้อ่านหนังสือทุกวัน

ค. คำเชื่อมสัมพันธ คือคำที่อาจจะปรากฏในตำแหน่งที่ 3 ของกรอบประโยคทดสอบ 8 ตำแหน่ง ได้ดังนี้

นาม กริยากรรมย่อย 3 คำช่วยหน้ากริยา กริยากรรม นาม กริยากรรม กริยาวิเศษณ์

เช่น บ้านใหญ่ ที่ ก่าดัง มี งาน สบาย จึง

ในตัวอย่าง คำว่า ที่ เป็นคำเชื่อมสัมพันธ

ง. คำเชื่อมประโยค คือคำที่อาจจะปรากฏอยู่ระหว่างประโยค 2 ประโยค ประโยคที่เชื่อมอาจจะเป็นประโยคเริ่มหรือไม่เริ่มก็ได้

¹ ดูคำอธิบายเรื่อง คำเชื่อมนาม ในบทที่ 3 ตอนที่ 1 ข้อ 14.

เช่น เชนาจะเอารมไปด้วย เมื่อ ฝนตก
 เด็กจามบ่อย ยังกับ เป็นหวัด

ในตัวอย่าง คำว่า เมื่อ ยังกับ เป็นคำเชื่อมประโยค

7. คำลงท้าย

คำลงท้าย คือคำที่ปรากฏต่อท้ายกรณประโยคทดสอบทุกกรณที่กล่าวมาแล้ว
 ได้ เป็นคำที่มีลักษณะพิเศษ ก็จะอยู่ท้ายประโยคเสมอ เสียงวรรณยุกต์และความสั้นยาว
 ของสระในคำ ไม่คงที่ จะเปลี่ยนไปตามชนิดของประโยค ดังนี้

คำลงท้ายในประโยคคำถาม เช่น มหาไครละ คำลงท้ายละ มีวรรณยุกต์
 เสียงตรี.

คำลงท้ายในประโยคคำตอบ เช่น มหาสมศรีละ คำลงท้ายละ มีวรรณยุกต์
 เสียงโท.